

Røgelhede i Hellevad Sogn.

En Selvejer-Bondegaards Historie.

Af C. Klitgaard.

Til Arkivundersøgelserne har *Carlsbergfondet*
velvilligst ydet mig Understøttelse.

Ved Middelalderens Slutning, før »Klemensfejden« 1534 og Kronens Konfiskation af det ved Opstanden forbudte Selvejer-Bøndergods, var der selvsagt mange flere Selvejerbønder end senere hen, men langt fra en nogenlunde ensartet Procent i de forskellige Egne af Jylland. Thomas B. Bang kom ved sine Undersøgelser til det Resultat (Historisk Tidsskr. 8. VI, 191), at der i 13 Herreder i de vestjyske Len samt Skivehus og Hald Len var 15—20 pCt. jordegne Bondebrug før Konfiskationen, men at Antallet varierede fra ca. 3 pCt. i Nørlyng Herred til ca. 53 i Vandfuld Herred. For Sallings Vedkommende (4 Herreder) har Henrik Larsen fremsat en Række Oplysninger om Ejendomsforholdene 1524 (Jyske Saml. 5. V, 1), og af disse synes at fremgaa, at der dør var ca. 20 pCt. Selvejrebondebrug. For Jyllands Vedkommende var Vendsyssel vist den Egn, hvor Selvejrebøndernes Antal var forholdsvis mindst før Fejden, nemlig efter min Beregning (Historisk Tidsskr. 10. IV, 86) knap 5 pCt. af det

samlede Antal Bondebrug i 6 Herreder og efter Konfiskationen kun ca. 2 pCt., hvilket udtrykt paa anden Maade vil sige, at 70—80 jordegne Ejendomme ikke blev genindløst, men kom i Kronens Eje.

Som i Salling og vel flere Steder fandtes der ogsaa i Vendsyssel Storbønder, der ejede flere Gaarde; Henrik Larsen anfører (Jyske Saml. 5. V, 6), at Niels Bron i Ø. Lyby ejede 7 Gaarde, og Jens Laustsen ejede 5; i Vendsyssel var mindst tre Selvejergods-Komplekser: *Kornumgaard*, *Røgelhede* og *Saltumgaard*, der paa Reformationstiden ejedes af Slægterne Kjærulf og Mørk, og desuden ejede Kjærulferne meget Jordegods i Vadum Sogn i Kjær Herred.

Kornumgaards Historie har jeg omtalt i Jyske Saml. 4. I, 466, og nedenfor skal omtales *Røgelhede*-Godsets Historie.

Navnet *Røgelhede*¹⁾ i Hellevad Sogn, Dronninglund Herred, indeholder i begge dets Led Betegnelser for Naturforhold; en *Røgel* er en langstrakt Banke, og *Eggen* her synes altsaa at have været Hede, da Bebyggelsen anlagdes i Middelalderen.

Gaarden nævnes, saa vidt vides, første Gang 1465, da der toges Tingsvidne af Jerslev Herreds Ting, at *Clemen Slagi* i *Røgelhede* undte *Poul Nielsen* i Horsens (Kjær Herred) 1 Gods i Hvorup og 1 Gods i V. Hassing som Medgift med hans Søster²⁾. Samme Aar toges Sognevidne af Hallund Kirkegaard, at den Lovhævd, som *Clemen Hansen* havde gjort paa *Røgelhede* og benævnt Sted fra Sted, at han eller hans Forældre

¹⁾ Jfr. *Røgelhede* i Idum og Vedersø Sogne, *Røgel* i Brovst Sogn og de med *Røgel* sammensatte almindeligt forekommende Marknavne.

²⁾ Æ. d. A. III, 56.

aldrig havde det (o: Jorden) udi deres Haand og Hævd¹⁾, og Clemen Hansen, der antagelig er identisk med Clemen Slage, synes saaledes at have indværget mere Jord, end han kunde faa Hævd paa.

1480, 1483 og 1494 omtales han som Herredsfoged i Jerslev Herred²⁾, og 1483 gav Clemen Slage en Bøgeskov, takseret til 12½ Svins Olden til Hellevad Kirke³⁾.

1489 udstedte han Stadfæstelsesbrev paa det Gods, som hans Forældre havde afstaaet til Hundslund Kloster (Dronninglund), i Særdeleshed en Gaard i Hellevad⁴⁾.

Peder Dyrskjøt kalder ham Adelsmand og mener, at de svenske Grever Oxenstjerna'er »vare Nedarvinger efter Clemen Slage« i Røgelhede, hvad man dog næppe tør fæstne sig ved. Videre fortæller Dyrskjøt, at Clemen Slage solgte sin Del af Røgelhede til Landsdommer Mogens Munk (f. o. 1470, d. 1558), hvorved hans Medarvinger blev tvunget til at sælge deres Parter til Sønnen (o: Sønnesønnen) Peder Munk til Estvadgaard, Hammelse, Sæbygaard m. v., død 1623, »fordi de var gifte i privat Stand« (o: uadelige). Dyrskjøt havde haft et gammelt Skøde, der omhandlede disse Salg, men det var forkommet for ham i Svenskekrigens Tid 1658⁵⁾. Han havde endvidere haft Oplysninger om, hvem der var Clemen Slages Arvinger og nævner bl. a. *Kirsten*, »Clemen Slages Søsters ellers Datters Datter«, der o. 1500 var gift med Dyrskjøts Stamfader Peder Laursen i Nørre Ravnstrup i

¹⁾ a. St. 21.

²⁾ Ny gl. Saml. 4°, 746 (P. Dyrskjøt), Jerslev H. Tgb. 18. Maj 1648 og 7. Juni 1660.

³⁾ »Danske Atlas«, V, 291.

⁴⁾ Æ. d. A. III, 4.

⁵⁾ Jyske Saml. 1. III, 252.

Ørum Sogn¹⁾). Clemen Slage levede altsaa endnu ved Aar 1500.

1500 og 1501 nævnes *Peder Nielsen* i Røgelhede sammen med flere andre Selvejere som Vidner paa Jerslev Herreds Ting, da Børglumprovsten Anders Valkendorf fik Tingsvidne angaaende Skel mellem Man-na og Ø. Hjermeslev og sidstnævnte Aar, da han tog Lovhævd paa Hammelse, Stavad m. m.²⁾). Han var ligeledes 1520 sammen med *Anders Svendsen* i Røgelhede og flere Medudsteder af Prior Anders Hacks Lovhævdsbrev paa Hundslund Klosters Fæstegods i Jerslev Herred³⁾), og 1532 var han sammen med en Del andre Selvejerbønder Rebsmand til Lendum Mark i Vennebjerg Herred⁴⁾).

I en Jordebog over Aastrup Len fra ca. 1525⁵⁾ anføres, at *Peder Nielsen* i Røgelhede har Kong Christierns Brev og giver af Røgelhede, Kærdzgaard og Klokkerholm $\frac{1}{2}$ Td. Smør for al Tyngge foruden Gæsteri. Røgelhede, Kærsgaard og Klokkerholm m. m. blev senere ved at være et samlet Godskompleks indtil ved Aar 1700, og det kongelige Brev, her omtales, og hvori Herlighedsafgiften anføres, var formentlig udstedt af Christian II, der 1516 havde tilskrevet Befalingsmanden paa Aalborghus, Niels Clemmensen, om »den store Brøst, Forsømmelse og Uskikkelighed«, der fandtes i adskillige Herreder hos Kongens og Kronens Bønder i Aalborghus Len og andet Steds, Kronen til Skade, og

¹⁾ Langebeks Ekscerpt. 187, Universitetsbibl. »Additamenta« 117.

²⁾ Repertorium Diplom. o. s. v. 2. V. 297, 362.

³⁾ Pergamentsvidisse af 1579, i Vendsyssels hist. Museum.

⁴⁾ Erslev og Møllerup: Fred. I.s Registr. S. 442.

⁵⁾ Rigsarkivet »Forskellige Stykker Lensregnskaber eller Jordebøger 1498—1513«, men er yngre; jfr. Danske Kancelli »Diverse« C, Nr. 50 e, fra o. 1525.

Niels Clemmensen fik derfor Ordre til at faa Forholdene i Orden¹⁾.

Det vides ikke, hvorledes det gik Peder Nielsen og Anders Svendsen i Klemensfejden; men Røgelhedegodset vedblev efter Fejden at være i Bondeeje, og det maa derfor være blevet genindløst fra Kongen, selv om vi ikke nu kender det derom udfærdigede Dokument, antagelig fra 1542, da andet Bøndergods i Vendsyssel ses at være blevet indløst.

I Præsteindberetningen 1568²⁾ anføres Røgelhede som frit Bondegods, »som haver foruden den Gaard, de iboer, 2 Gaarde, 6 Bol og 1 Mølle«. De to Gaarde var utvivlsomt *Kærsgaard* og *Klokkerholm*, Møllen var Klokkerholm Mølle, og Bolene var vist *Rydslund* (Roslund), *Korlund*, *Skinbjerg* og tre i *Allerup*.

Det vides ikke, hvor naar Peder Nielsen døde, men han var utvivlsomt Fader til *Niels Pedersen* og *Jens Pedersen* i Røgelhede, *Clemen Pedersen* i Stagsted³⁾ og en Datter gift med *Niels Mortensen* i Hejselt i Torslev Sogn. Niels Pedersen og Clemen Pedersen omtales 1541, da de sammen med en Del andre Storbønder var i Saltumgaard for at foretage Samfrændeskifte efter Lars Mørk⁴⁾, og 1546 havde Gödik Christensen, Borger i Aalborg, Trætte med Anders Jensen i Aalborg, Niels Pedersen i Røgelhede og Jens Pedersen i Røgelhede angaaende Bondegods, som Gödik mente at have Part i⁵⁾. 1547 havde Gödik Christensen i Aalborg og Clemen Pedersen i Stagsted Proces med Niels Mortensen i Hej-

¹⁾ Suhms nye Samlinger, I. 157.

²⁾ Landsarkivet.

³⁾ Han havde 1537 Proces for Kongens Retterting om Besiddelsen af en Gaard, som *Lars Bentsen* brugte. (Kolderup-Rosenvinge: Gl. Domme II. Bd., XIII).

⁴⁾ Hvetbo H. Tgb. 4. Okt. 1662.

⁵⁾ Danske Magazin 4, I. 186.

selt angaaende Arv, og samme Aar rejste Niels Andersen — maaske Søn af Anders Svendsen i Røgelhede 1520 — Sag mod Clemen Pedersen i Stagsted og hans Brødre og Svoger Niels Mortensen i Hejselt angaaende en Gaard i Aalborg og mere Arvegods¹⁾.

Det er ukendt, hvorledes disse Processer endte og ligeledes, hvorledes det indbyrdes Slægtskabsforhold var; men om Gødik Christensen kan oplyses, at han 1554 havde Trætte med Bartolomæus Grim fra Pommeren angaaende deres Kortspil i Flensborg²⁾. Gødik havde købt Harnisk og Bøsse af Grim og havde givet ham et Gældsbevis derfor, hvilket han, da de havde drukket en Del, vandt tilbage i Kortspil. Pommereneren klagede til Kong Christian III, som afæskede Magistraten i Flensborg Erklæring om Sagen³⁾.

Samme Gødik var iøvrigt en stridbar Mand, og 14. Decbr. 1558 udgik kgl. aabent Brev om Forligelse mellem ham og Borgmestre og Raad i Aalborg i Anledning af, at han havde undsagt Borgerne der og handlet saa uskikkeligt med dem, at man havde maattet sætte ham i Byens Jern, hvorfra han brød ud. Han havde endvidere brugt ærerørige Ord om Magistraten formedelst en Dom, den havde afsagt mellem ham og en Købmand fra Flensborg, og han blev nu forvist fra Aalborg og de tre nærmeste Herreder, men fik dog Frist til 20. Dag før Jul for at ordne sine Sager. Fandtes han efter den Tid i Aalborg eller Omegn eller rejste Trætte mod Borgmester og Raad for denne Sag, skulde han straffes som fredløs Mand⁴⁾.

1) a. St. 4, I. 282.

2) a. St. 4, I. 321.

3) Scidelin »Diplom. Flensborgense«, II. 601.

4) Kancelliets Brb.

9. Maj 1576 fik Admiral *Peder Munk* til Estvadgaard, Sæbygaard, Hammelmose m. v. Mageskifte-skøde af Kronen paa dens Rettighed (∴ Herlighedsafgiften) i Kornumgaard, Røgelhede og Kærsgaard med Bevilling til at tilforhandle sig Bondeskylden¹⁾; men Kongen forbeholdt sig at indløse Godset igen, hvis han ønskede det. Da en af Bønderne i disse Gaarde, antagelig Herredsfoged Jens Andersen Kjærulf i Kornumgaard, klagede til Kongen over, at Peder Munk ikke havde forsvaret ham i en Retssag, krævede Kongen, at Mageskiftet skulde gaa tilbage og de afhændede Rettigheder i de jordegne Gaarde atter lægges under Aastrup Len²⁾. Resultatet blev dog, at Peder Munk atter afstod Rettigheden af Kornumgaard til Kongen, men 22. April 1580 fik endeligt Skøde paa Røgelhede og Kærsgaard³⁾.

Peder Munk lagde formodentlig disse Herlighedsafgifter under Hammelmose, af hvilken hans Hustru *Karen Albertsdatter Skeel* havde arvet en Part, og hvor Ægteparret boede omkring Aar 1600. Efter Fru Karens Død paa Hammelmose 1601 — uden Børn — havde han Proces med hendes Arvinger, bl. a. om Røgelhede, der hørte til hendes Gods, og 19. Marts 1606 blev han dømt til at gøre Skeel'erne Rigtighed for Godset⁴⁾, men Peder Munk synes dog at have beholdt Røgelhedegodset og at have henlagt det under Sæbygaard.

Han har vistnok ogsaa efter 1606 erhvervet Bondeskylden af dette Gods (Røgelhede, Kærsgaard, Klokkerholm o. s. v.), hvad det kongelige Skøde jo havde givet ham Ret til, og efter hans Død 1623 kom Godset

¹⁾ Kronens Skøder, I. 161.

²⁾ Kancelliets Brb. 12. April 1580.

³⁾ Kronens Skøde, I. 231.

⁴⁾ V. S. Skeel: »Optegnelser om Familien Skeel«, S. 151.

til hans Enke, Fru *Sofie Brahe* til Sæbygaard, gift II med *Malte Sehested*, og efter hendes Død 1638 til hendes Søster *Mette Brahe*, gift med *Otto Jørgensen Marsvin* til Dybæk i Skaane, der nævnes som Ejer 1639 og 1644. Han døde 1647, og med hans Datter *Karen Marsvin* kom det til hendes Ægtefælle *Iver Krabbe* til Jordberg i Skaane, der anføres som Ejer 1648 og 1652. Han døde først 1666, men hans Datter *Margrete Krabbe* ægtede 1655 *Bjørn Christoffersen Ulfeld* til Raabelöf i Skaane, og da han døde 1656, gik Røgelhedegodset over til hans Børn af første Ægteskab, og 1662 nævnes »Bjørn Ulfelds Børn« som Ejere af en Del Jordegods i Hellevad Sogn¹). Der var dog ikke andre levende Børn end *Christoffer Ulfeld* til Næsbyholm, der da ogsaa angives som Ejer 1660²). Ved hans Død 1663 arvedes Røgelhedegodset af hans Faster *Beate Christoffersdatter Ulfeld*, som var gift med *Henrik Lindenow* til Oregaard, og ved Skøde af 7. Marts 1667³) solgte han Røgelhede, Kærsgaard, Klokkerholm, Korslund, Roslund, Skinbjerg m. v. til Foged eller Forpagter paa Lerbæk (Horns H.?) *Christian Knudsen Worm*, og dermed indledes et nyt Afsnit af Røgelhedes Historie.

I Matrikelbogen 1662 anføres Røgelhede som en Enestegaard (∅: uden Markfællesskab med andre) med 27 Tdr. Hk. Den havde 2 Brugere (Laurids Nielsen [Kjærulf] og Peder Jensen [Mørk]) og var vel ved Magt. Til Gaarden kunde saaes 16 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 12 Tdr. Havre og avles 45 Læs Hø. Landgilden var 20 Tdr. Byg, 8 Tdr. Havre og 1 Fdg. Smør.

Foruden den Jord, som var i Brug, var der endnu til Gaarden saa megen Agerjord, at der kunde saaes

¹) Matriklen 1662.

²) Jerslev H. Tgb. 11. Okt. 1660.

³) Landst. S. & Pb. Nr. 8, Bl. 72.

»ungefær 100 Tdr. Korn eller mere« deri, og til Gaarden laa en lille Lund af Rølbøge og Krat, som dog ikke kunde takseres for Svins Olden. Denne Lund, der kaldtes *Røgelhedelund*, nævnes ogsaa 1639¹⁾, da Otto Marsvin forbød Jens Nielsen i Røgelhede at holde Geder, og 1648 gav Iver Krabbe til Jordberg Laust Nielsen (Kjærulf) og Jens Nielsen i Røgelhede Ordre til at paase, at der slet ikke blev hugget i denne Lund²⁾.

Forinden vi gaar videre, skal vi se lidt paa Brugerne af Røgelhede i Tiden 1550—1666.

Som foran nævnt boede ved Aar 1550 *Niels Pedersen* og *Jens Pedersen* i Røgelhede og var Selvejere³⁾. 1606 staar *Peder Jensen (Mørk)* som Besidder af Gaarden og en *Jens Nielsen* som »Inderste« der; ved jordegne Gaarde skulde der jo kun være én formel Bruger, som saa svarede »Skæppeskyld« til de andre Part-havere i Bondeskylden; men som oftest var der dog flere Brugere af de større jordegne Gaarde, og de kaldtes da Hovedmandens Brydebønder eller Inderster.

Peder Jensen Mørk, der antagelig var født o. 1560, var utvivlsomt den forannævnte Jens Pedersens Søn, hvorimod det maaske er tvivlsomt, om *Jens Nielsen* var Søn af forannævnte Niels Pedersen, idet han først var født 1584 og maaske snarere var Jens Pedersens Sønnesøn.

Jens Nielsen var som sagt født 1584 og døde i Røgelhede 1657, begr. 14. Juli; Kirkebogen oplyser ved hans Begravelse, at han var Fader til 8 Børn, men af disse kender jeg kun *Anders Jensen*, der 1640 var hjemme i Røgelhede og da var i Slagsmaal med Morten Olsen

¹⁾ Tgb. 6. Juni.

²⁾ Tgb. 1. Juni.

³⁾ 1569 nævnes Maren Christensdtr., Jens Pedersen og Peder Nielsen i Røgelhede. (Landst. Dombog B. II. 150 b.)

i Rydslund (Roslund)¹⁾, samt *Niels Jensen*, der 1641 fæstede Kalsgaard i Aasted Sogn for Livstid af Folmer Urne og skulde give 200 Rdl. til Stedsmaal. Hans Fader Jens Nielsen i Røgelhede medunderskrev Kontrakten, i Følge hvilken Gaardens tidligere Fæster, Niels Jensens Hustru, *Kirsten Thomasdatters* Fader, Thomas Christensen skulde have Ret til at bruge $\frac{1}{3}$ af Gaardens Tilliggende i sin Livstid²⁾. Jens Nielsen i Røgelhede omtales ogsaa 1632 og 1648³⁾.

Peder Jensen Mørk, der 1606 stod som Besidder af Røgelhede, var antagelig født o. 1560 og døde o. 1620. Hans Initialer og Bomærke findes paa Hellevad Prædikestol tillige med Aarstallet 1614, og 1618 havde han Kongetienden af Hellevad Sogn i Fæste⁴⁾. Han var gift med *Gertrud Sørensdatter Kjærulf*, f. o. 1565, Datter af Herredsfoged i Kjær Herred Søren Christensen i Vester Holtet i Ajstrup Sogn og Else Andersdatter Kjærulf⁵⁾. Gertrud Kjærulf havde 1640 Ophold hos sin Sønnedatter Maren Olufdatter Mørk og hendes Mand paa Korslund, og hun var død før 1651. Hun ejede Part i Selvejergaarden Bjørum i Vadum Sogn, hvilken Part 1665 købtes af Steffen Thomsen Brøndum i Agdrup i Sulsted Sogn.

Peder Mørk og Gertrud Kjærulf havde 7 Børn: A—G.
 A. *Anders Pedersen Mørk*, f. 15 . ., d. før 1630 i Store Nejsum i Skæve Sogn⁶⁾.
 B. *Hans Pedersen Mørk*, f. o. 1590, d. o. 1646, boede i Nørre Østbjerg i Hammer Sogn. Var gift I. ca.

1) Jerslev H. Tgb. 25. Juni 1640.

2) Vennebjerg H. Tgb. 7. Aug. 1643.

3) Jerslev H. Tgb. 28. Juni 1632 og 1. Juni 1648.

4) Stiftsbogen.

5) C. Klitgaard: »Kjærulfske Studier«, 358 ff.

6) Børglum H. Tgb. 21. Dec. 1630.

1613 med *Karen Nielsdatter Kjærulf*, f. o. 1590, d. 16 . ., Datter af Niels Mogensen i Østbjerg og Else Pedersdatter Kjærulf¹⁾). Hans Pedersen er vist den samme Hans Pedersen, der senere boede i Attrup i Hammer Sogn, hvor han døde o. 1646, og som før 1639 var gift med *Dorte Olufsdatter Munk*, Datter af Oluf Pedersen Munk i Attrup og Benedikte Porsdatter Børialsen, og som anden Gang ægtede Sognepræsten i Hammer, Magister Erik Nielsen, med hvem hun ikke havde Børn²⁾). Hun levede endnu 1660.

Hans Mørk havde i første Ægteskab mindst 2 Sønner og 1 Datter og i Ægteskab med Dorte Munk 1 Datter, nemlig:

1. *Lars Hansen Mørk*, der antog Moderens Slægtsnavn *Kjærulf*, og 6. Juli 1641 paa Kjær Herreds Ting ved sin Fader fik Tingsvidne om sin Fødsel og Opvækst, saa han har formodentlig forladt Egnen.
2. *Peder Hansen Mørk* levede 1660 i Aalborg og var vist Underofficer ved Ritmester Jesper Vogensen til Hæstrupgaards Kompagni³⁾).
3. *Johanne Hansdatter Mørk* var 1659 gift med *Niels Christensen* i Nørre Østbjerg, Søn af Christen Ibsen i Melsted i Sulsted Sogn. De havde 1659 en Søn, Erik Nielsen, til Daab i Hammer Kirke.

4. *Margrethe Hansdatter*.

C. *Maren Pedersdatter Mørk*, f. o. 1595, begr. Sulsted 30. Maj 1659, 64 Aar, gift med *Peder Jørgensen Kjærulf*, f. o. 1578, begr. Sulsted 28. Sept. 1659, 81

¹⁾ C. Klitgaard: »Kjærulfske Studier«, 348.

²⁾ a. St. 42.

³⁾ Jerslev H. Tgb. 30. Aug. 1660.

Aar, Søn af Jørgen Jørgensen i Østbjerg og Else Pedersdatter Kjærulf. Boede i Agdrup i Sulsted Sogn og havde stor og anset Efterslægt¹⁾).

- D. . . . *Pedersdatter Mørk*, f. o. 1600, d. o. 16 . . ., gift med *Jens Jørgensen Kjærulf*, f. 15 . . ., d. o. 1665, Søn af Jørgen Jørgensen i Østbjerg og Else Pedersdatter Kjærulf, levede 1613 og til sin Død i Ø. Gerndrup i Brønderslev S. Flere Børn²⁾).
- E. *Maren Pedersdatter Mørk*, f. o. 1590, d. efter 1670, gift o. 1610 med *Peder Jensen Kjærulf*, f. o. 1585, d. 1655, Søn af Jens Andersen Kjærulf i Kornumgaard og Anna Nielsdatter Griis. Peder Jensen Kjærulf boede først i Kornumgaard, men fra 1635 til sin Død i Nørgaard i Sterup i Jerslev S. og var Herredsfoged i Jerslev Herred. Hustruens sidste Leveaar var trange paa Grund af Fattigdom, og 1663 udstedte hun Obligation paa 6 Daler til Christen Jensen Mørk i Bjørnum, hvilken hendes Brodersøn Axel Olufsen Mørk i Røgelhede underskrev³⁾). Til det i »Kjærulfske Studier«, S. 48 ff., anførte om deres Børn: Peder, Jens, Johanne I. og Niels skal anføres, at Niels ikke er identisk med den S. 54 nævnte *Niels Pedersen Kjærulf*, Byskriver i Sæby, idet denne var fra Ø. Hebelstrup i Hallund, og *Johanne Pedersdatter*, der var gift med Niels Baggesen Kjærulf (Side 44), er ikke den her omhandlede Maren Pedersdatter Mørks Søster, men hendes Datter med Peder Jensen Kjærulf, og Johanne var — saa mærkeligt det end lyder — gift med sit Søskendebarn⁴⁾). Peder Jensen Kjærulf og Maren Mørk havde endvidere Sønnen *Christen*, som 1656 og 1670 boede i

1) C. Klitgaard: »Kjærulfske Studier«, 281 ff.

2) a. St. 277 ff.

3) Jerslev H. Tgb. 29. Marts 1666, 1. Sept. 1670.

4) Jerslev H. Tgb. 18. Aug. 1670, 17. Sept. 1663, 1. Sept. 1670.

Ø. Mellerup i Jerslev Sogn, Datteren *Anne*, der var gift med Christen Christensen i Sterup, efter at hun var blevet »lokket« af Faderens Tjenestekarl Mikkel Pedersen¹⁾, og Datteren *Gertrud*(?), som 1656 var gift med Peder Christensen i Rønnebjerg, 1670 i Mynderup, begge Steder i Vrejlev Sogn.

F. *Oluf Pedersen Mørk*, f. o. 1600, d. 1644²⁾). Boede i Røgelhede og blev ca. 1643 Herredsskriver i Jerslev Herred. 1628 blev han af »de Kejserslige« sammen med sin Svoger Peder Jensen Kjærulf, Lars Dyrskjøt og flere af Egnens fremtrædende Mænd sat i Fængsel i Sæby mistænkt for at konspirere mod Fjenden, men efter ca. 3 Maaneders strengt Fængsel slap de atter ud³⁾). Han var Fæster af $\frac{1}{2}$ Røgelhede, og 1642 fik han og Hustru Fæstebrev paa Kongetienden af Hellevad Sogn, men 1643 havde han Proces med Sognemændene om dette Fæste, idet han krævede at tælle Kærvene paa Marken, før Folk tog Kornet ind, og derved led det Skade⁴⁾). Hans økonomiske Forhold synes at have været mindre gode, men han havde jo ogsaa gennemgaaet Kejserkrigens Trængsler 1627—29 og døde under Svenskernes Besættelse af Jylland, efter at de havde forødet en Del af hans Bo; hans Enke fragik da ogsaa Arv og Gæld efter ham⁵⁾).

Han var gift I. med *Christence Christensdatter*, der antagelig døde i 1630erne, Datter af Chr. Terkelsen Skriver i Brøddland i Hammer Sogn og Ape-lone Olufsdatter⁶⁾); gift II. med ærl. og velb. *Anne*

¹⁾ a. St. 3. Maj 1643.

²⁾ Jerslev H. Tgb. 1648, Bl. 7.

³⁾ Jyske Saml. 1. IX. 38. Jerslev H. Tgb. Foraaret 1635.

⁴⁾ Jerslev H. Tgb. 12. Jan. og 27. April 1643.

⁵⁾ a. St. 1648, Bl. 7.

⁶⁾ Niels Hedin: Hammer Bakker, S. 281.

Sofie Walstorp, f. 16 . ., begr. Hellevad 28. Juni 1671, Datter af Lensmand paa Rækkestad i Norge, Henning Walstorp og Bodil Galde, og Anne Sofies Søster, Sybille, var 1638 gift med Professor Peder Johannes Spormand i København, saa Oluf Mørk var kommet i fint Familieskab.

Anne Sofie Walstorp ægtede o. 1645 sin Mands Efterfølger i Røgelhede, *Laurs Nielsen Kjærulf*¹⁾ men hvem hun ikke havde efterladte Børn. Han var født o. 1616 som Søn af Niels Andersen Kjærulf og Gyde Laursdatter i Kærsgaard og døde o. 1687. Han blev gift II. med *Vibeke Hansdatter*, Datter af Pastor Hans Olufsen Sæby i Øsløs og Enke efter Peder Nielsen Kjærulf i Ø. Hebelstrup i Hallund Sogn.

Af. I. Ægteskab synes Oluf Pedersen Mørk at have haft 2 Børn (1—2) og af II. Ægteskab 4 (3—6).

1. *Peder Olufsen Mørk*, gav 20. Marts 1645 i Overværelse af sin Farbroder Hans Pedersen i Østbjerg og Morbroder Hannibal Christensen i Brøddland sin Stifmoder Anne Sofie Walstorp Afkald for Arv efter sine Forældre, sin Mormoder og sin Moster Maren i Brøddland. Ved Brev af 21. Marts 1645 lovede hans Stifmoder at opbevare det Løssøre, han havde arvet, og føde hans Kvæg og Fæ, til det kom paa Græs²⁾. 1654 boede han i København, og sit i Røgelhede henstaaende Løssøre — bl. a. 1 Jernkakkellovn, 1 sort Egeskab med 5 Døre, 2 Stolpesenge med Himle, 1 Bogstol og 2 Borde — solgte han til Morten Kjærulf i Nejsum, der fik Proces med Laurs Nielsen Kjær-

¹⁾ C. Klitgaard: »Kjærulfske Studier, S. 413.

²⁾ Tbg. 11. Nov. 1655.

- ulf i Røgelhede om Udleveringen¹). 1667 var han Fadder i Røgelhede, vel under et Besøg.
2. *Maren Olufdatter Mørk*, var gift med *Anders Andersen*, der 1639 og 1662 boede i det til Røgelhedegodset hørende Bol Korslund²).
 3. *Christen Olufsen Mørk*, sagdes 1671 at have Tilhold hos Pastor Anders Jensen Hals i Bredkær (Hellevad Præstegaard) og indstævnedes 2. Nov. sammen med sine nedennævnte Søskende af Ejerne af Røgelhede (Chr. Worm i Korslund og hans Stifsøn Gert Christensen), der havde Skiftejurisdiktionen, for at overvære Delingen af Anne Sofie Walstorps Bo i Henhold til Registrering af 1. Aug. 1671. Til at overvære Delingen havde Herredsfogeden udnævnt 4 Mænd. Der havde iøvrigt været Stridigheder mellem Oluf Pedersen Mørks Børn og deres Stiffader Laurs Nielsen Kjærulf angaaende Delingen af Moderens Bo, og Stiftamtmand Carisius havde efter Børnenes Begæring omstødt det først afholdte Skifte³). Hans senere Forhold ubekendt.
 4. *Sten Olufsen Mørk*, var hjemme ved Moderens Død 1671 og synes derefter at have opholdt sig hos sit Søskendebarn Peder Jensen Mørk i Røgelhede, men videre om ham er ikke fundet.
 5. *Sofie Olufsdatter Mørk*, var hjemme 1662 og 1671.
 6. *Axel Olufsen Mørk*, var hjemme 1660 og 1671; men under Arvestriden mellem ham og hans Søskende paa den ene Side og Stiffaderen paa den anden tog han sig 22. Juli 1671 for at prygle

¹) a. St. 14. Sept., 26. Okt., 16. Nov. 1654.

²) Jfr. Vendsysselske Aarbøger 1925, S. 181 f.

³) Jerslev H. Tgb. 3., 10., 17. Aug., 2. Nov. 1671.

Stiffaderen, hvorefter han ligesom Broderen Christen tog Ophold i Hellevad Præstegaard. Axel gjorde Krav paa selv at besidde — o: bruge — Røgelhede efter Moderens Død, og han tilbød at købe eller fæste Gaarden af Christian Worm, som imidlertid paa dette Tidspunkt havde overdraget Gaarden til sin Stifsøn Gert Christensen Tornby for den ham tilkommende Fædrearv. Axel Olufsen vilde hævde, at der paa Røgelhede var gamle Breve, hvori stod, at dersom nogle af hans Forældres (o: Forfædres) Børn kunde besidde den, skulde de være nærmest dertil fremfor andre, og Laurs Kjærulf var jo ikke Efterkommer af de gamle Brugere af Gaarden. 1675 nævnes han »af Røgelhede«, da han stævnedes Degnen Morten Pedersen Albæk i Hellevad for Gæld¹⁾, men senere er han ikke paatruffet i denne Egn.

G. *Jens Pedersen Mørk*, f. o. 1587, begr. Hellevad 25. Feb. 1661, 74 Aar²⁾). Boede i Røgelhede og er utvivlsomt begravet i Kirken. Var gift med *Karen Andersdatter*, f. o. 1600, der døde 12. April, begr. 24. April 1665 i Hellevad Kirke³⁾). Ægteparret havde mindst 5 Børn, se 1—5.

1. *Anne Jensdatter Mørk*, var o. 1650 gift med i Kvisselholt i Dronninglund Sogn og havde flere Børn.
2. *Niels Jensen Mørk*, boede o. 1650 i Skoven i Aasted Sogn. Flere Børn.
3. *Maren Jensdatter Mørk*, f. o. 1624, d. 17. Maj 1704 paa Hejselt i Torslev Sogn, begr. Serreslev

¹⁾ a. St. 4. Feb. 1675.

²⁾ I Kirkebogen kaldes han fejlagtigt *Jens Christensen Mørk*.

³⁾ Kbg.

23. Maj 1704, gift o. 1650 med Selvejer *Niels Jensen Mørk* i Kalum i Serreslev Sogn, Søn af Jens Tøgersen i Kalum og Anne Mørk. Flere Børn, af hvilke Jens Mørk 1686 var Ridefoged paa Vraa.

4. *Christen Jensen Mørk*¹⁾, f. o. 1623, død i Klokkerholm i Hellevad 17. Aug. 1706, 83 Aar. Student Aalborg, imm. Kbh. 1652, var 1659 Mønsterskriver ved Studenterkorpset under Kbh.s Belejring²⁾, var 1662 hjemme i Røgelhede og blev 1665 residerende Kapellan i Hellevad, hvor han boede i Klokkerholm. Gift Hellevad 5. Okt. 1673 med *Johanne Nielsdatter Kjærulf*, f. o. 1625, d. Hellevad 1720³⁾, Datter af Niels Andersen Kjærulf i Kærsgaard og Gyde Laursdatter⁴⁾. Johanne Kjærulf virkede som Jordemoder i Egnen. Hun og hendes Mand, der ingen Børn havde, gjorde Testamente 4. Aug. 1685, kgl. konf. 4. Maj 1686. Johanne Kjærulfs Moder flyttede 1679 til Datteren og Svigersønnen i Klokkerholm og døde her 1680, ca. 86 Aar gammel. Efter hendes Død opkom Rygte om, at Datteren havde røget under hende, før hun døde, og i den Anledning anlagde Hr. Christen Sag mod Jens Laursen i Hellevad, der havde fortalt det. Bortset fra, at man jo røg med Rav, Enebærris og andet for at modvirke den daarlige Luft i Sygeværelser, var det en almindelig vesteuropæisk Tro, at ingen kunde dø i Sengeklæder, hvori der var Hønsefjer, uden at der blev sat Gløder un-

¹⁾ Kaldes ogsaa Røgelhede.

²⁾ Marquard: Københavns Borgere 1659.

³⁾ Skifte efter Chr. Jensen og Hustru 1720. Aalborg Bispearkiv, Pk. IX, 5.

⁴⁾ C. Klitgaard: »Kjærulfske Studier«, S. 412.

der Sengen, og i Danmark brugte man ogsaa at sætte en Skaal med Gløder under Sengen, naar Dødskampen trak længe ud. Det var vist en Levning fra Hedenskabets Tid og stod i Sammenhæng med den Forestilling, at onde Aander kunde fordrives med Ild. Skikken er endnu i det 19. Aarh. blevet brugt paa den jyske Hede. Hr. Christens Retssag mod Jens Laursen sluttede dog i Venlighed med hans Undskyldning¹⁾.

5. *Peder Jensen Mørk*, f. o. 1630, død 1684²⁾, boede o. 1655 i Røgelhede, hvor hans Enke 28. Aug. 1684 stævnedes af Husbonden Chr. Worm i Korslund til Syn over Gaarden og Afholdelse af Skifte mellem hende og Børnene³⁾. Han var gift med *Maren Christensdatter*, med hvem han havde Børnene a—e. Det er antagelig hende, der 1687 i Mandtal til Kop- og Kvægskatten betegnes som »en forskrevet Enke med en Hob faderløse Børn, stor Gæld og Besværlighed til Husbonden«, og som ikke kunde betale Kop- og Kvægskat.
 - a. *Maren Pedersdatter Mørk*, f. 1663, var Enke 1720.
 - b. *Karen Pedersdatter Mørk*, f. 1666, var ugift 1720 og boede i Røgelhede.
 - c. *Anne Pedersdatter Mørk*, f. 1667, d. 1668.
 - d. *Jens Pedersen Mørk*, f. 1669, blev Fæster i Røgelhede, se nedenfor, Side 294.
 - e. *Anne Pedersdatter Mørk*, f. 1672, d. 1727, gift med *Knud Christiansen Worm* i Røgelhede, se nedenfor, Side 296.

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 30. Nov. og 7. Dec. 1682.

²⁾ Kirkebog mangler 1674—1732.

³⁾ Jerslev H. Tgb.

Som anført Side 277 solgte Henrik Lindenow til Oregaard ved Skøde af 7. Marts 1667 Røgelhedegodset til *Christian Knudsen Worm*, der selv tog Ophold paa Bolet Korslund, hvor han boede til sin Død 1693.

Han var født i Kbh. 27 Okt. 1621¹⁾, døbt i Holm. Kirke 23. S. f. Tr. 1621 og døde 2. Febr. 1693.

[Hans Fader var *Knud Hansen Worm*, Skriver ved Holmen og maaske den Knud Worm, som 19. Maj 1628 fik Ordre til sammen med 3 andre Mænd at jævne en Sag mellem Byfogden i København og en Mand dør²⁾. 1633 blev Knud Worm Herredsfoged i Smørum og Ølstykke Herreder, boede en Tid paa Borupgaard i Gandløse Sogn, senere Ledøje og døde 14. Maj 1667 i sit 78. Aar³⁾. Gift I. med *Birgitte Carstensdatter*, II. med *Kirsten Nielsdatter*, død 10. Nov. 1640, begr. i Ledøje, III. o. 1643 med *Karen Bentsdatter*, som overlevede Knud Worm].

Christian Worm var Søn af Faderens første Ægteskab, i hvilket der ogsaa var en Søn *Hans*, om hvem intet vides udover, at han levede 1680⁴⁾. Han ses ikke døbt i Holmens Kirke. Om *Christian Worms* Efterkommere, af hvilke en Gren blev adlet *Wormskiold* 1757, henvises iøvrigt til »Personalh. Tidsskrift« 6. I, 264 ff.

Christian Worm, der 1656—61 var Gaardfæster i Husum paa Sjælland, omtales i Valdemar Møllers »Fra Sokkelund Herred« (1924) som en øjensynlig »kraftfuld og stejl Personlighed«. Han var gift 4 Gange, nemlig I. 1651 med *Maria Hansdatter*, Enke efter den 1649 afdøde Ridefoged til Sørup og Ottestrup ved Ringsted, Sejer Christensen, over hvem der er Gravsten i Vet-

¹⁾ Dyrskjøts Optegn. Additam 117, Bl. 32.

²⁾ Kancelliets Brb.

³⁾ Gravsten indmuret i Ledøje Kirkegaardsmur. Meddelt af Landsretssagfører J. Rohleder, Ballerup.

⁴⁾ Jerslev H. Tgb. 24. Marts 1680.

terslev Kirke; II. med *Birgitte Eriksdatter*, Skifte i Kbh. 25. Maj 1665, Datter af en Erik Andersen; III. 1665 med *Anne Nielsdatter Kjærulf*, f. 16 . . , d. ca. 1680, Datter af Niels Andersen Kjærulf og Gyde Laursdatter i Kærsgaard i Hellevad og Enke efter Christen Andersen Tornby¹⁾, der 1646 og 1653 var Kapellan i i Hellevad, 1653—55 i Sæby og 1655 til sin Død 1663 øverste Kapellan ved Holmens Kirke i Kbh.; IV. 1680 med *Karen Pedersdatter Galskyt*, f. 26. Marts 1653, d. 28. Marts 1727 i Kærsgaard i Hellevad, Datter af Peder Thomsen Galskyt til Kornumgaard og Kirsten Pedersdatter Kjærulf. Karen Galskyt blev gift II. o. 1695 med Peder Terkildsen Østrup i Korslund, se nedenfor.

Medens Chr. Worms 1. Ægteskab var barnløst, skal han i 2. Ægteskab have haft 2 Sønner og 1 Datter, i 3. Ægteskab 1 Datter og i 4. Ægteskab 2 Sønner og 4 Døtre²⁾. De to Børn af 2. Ægteskab er antagelig døde, før han kom til Vendsyssel, og Datteren af 3. Ægteskab, der var for tidligt født og blev døbt *Birgitte* af Jordemoderen, døde kort efter Fødselen og blev 15. Nov. 1667 begravet i Hellevad Kirke. De øvrige Børn var:

1. *Knud Worm*, f. o. 1660, Parthaver i Røgelhede, se nedenfor.
2. *Peder Worm*, f. 10. Nov. 1681, d. 12. Jan. 1746, var Fuldmægtig paa Aalborg Amtstue, senere Købmand der, gift 3 Gange. Ejer af Kærsgaard i Hellevad³⁾.
3. *Margrethe Worm*, f. 10. Dec. 1682, begr. i Vilsted 3. Juli 1754, gift med Pastor *Jens Iversen* i Vilsted-Vindblæs.

¹⁾ Fader til Gert Christensen Tornby, se senere.

²⁾ P. Dyrskøts Optegn.

³⁾ Fader til den med Navnet Wormskiold adlede Henrik Chr. Worm til Bramminge.

4. *Jakob Worm*, f. 20. Nov. 1683, d. 1695, Gravsten paa Hellevad Kirkegaard.
5. *Anna Marie Worm*, f. 16. Maj 1685, død efter 1759, var 1707 gift I. med *Jørgen Pedersen* i Kærsgaard, senere i Lille Rævdal i Dronninglund, og II. med *Niels Ibsen* i Lille Rævdal.
6. *Kirsten Worm*, f. 23. Marts 1687, død i Kærsgaard 5. April 1739, ugift.
7. *Birgitte Worm*, f. 1691, d. 1697. Gravsten paa Hellevad Kirkegaard.

Med sin tredje Hustru, Anne Kjærulf, kom Chr. Worm antagelig i Besiddelse af nogen Formue, thi hun fik 1665 udlagt Konge-Korntienden af Rakkeby Sogn for en Fordring paa 844 Rdlr., som hun havde paa Kronen¹⁾, antagelig fra hendes første Mands Tid. Endvidere ses Worm at have laant 400 Rdlr. af Præsten Laurids Jensen Bjørn i Jerslev, hvilket Beløb han tilbagebetalte 1680²⁾. 1688 købte han af Kronen for 50 Rdlr. Landgildeafgiften af to Bol i Allerup, hvilken tidligere havde været ydet til Hellevad Kirke³⁾.

Af det i det forrige anførte fremgaar, at Røghede ved Aar 1680 havde 2 Brugere, nemlig *Peder Jensen Mørk* og *Laurs Nielsen Kjærulf*, men indtil Matrikuleringen 1688 stod Gaarden for samlet Hartkorn.

Da Chr. Worm 1680 indgik sit 4. Ægteskab, skødede han en Del Jordegods til sin Stifsøn *Gert Christensen Tornby*, Søn af Kapellan Chr. Andersen Tornby og Anne Nielsdatter Kjærulf, som nu skulde have sin Mødrenearv, og blandt dette Gods var *Halvdelen af*

¹⁾ Kronens Skøder.

²⁾ Jerslev H. gejstl. Justitspr. 24. Marts 1680.

³⁾ Kronens Skøder.

*Røgelhede*¹⁾, i hvilken Gaard Gert Christensen iøvrigt nævnes 1671, men næppe var selvstændig Bruger og først blev det 1679, da han fik Fæste her af sin Stifader som Afbetaling paa Fædrearv. 1685 blev han imidlertid Forpagter paa Stenshede (Ottestrup) i Volstrup Sogn og Ridefoged til Sæbygaard, og her boede han indtil 1691, da han tog Borgerskab i Sæby, hvor han var Gæstgiver og døde 1716—20, antagelig begravet i Volstrup²⁾. Han var gift I. o. 1679 med *Johanne Hansdatter*, d. o. 1686, gift II. o. 1689 med *Kirsten Andersdatter Bredkær*, f. 1670, Datter af Pastor Anders Jensen Hals i Hellevad. Af 1. Ægteskab havde Gert Christensen 2 Børn, af hvilke Sønnen *Hans Gertsen* o. 1713 rejste til Ostindien, og Datteren *Anne* blev gift i Sæby 1703 med Sergent *Jens Laursen*, efter hvem hun 1710 var Enke, og de boede paa Frøslevgaard paa Mors. I andet Ægteskab var der 8 Børn, af hvilke 6 døde som smaa. De to andre var *Anders Gertsen*, f. i Sæby 1699, gift St. Thomas 1729 med *Katrine Marie Clausen Friis* og *Johan (Jørgen) Gertsen*, f. i Sæby 1704, Student i Sæby 1723, Fadder i Sæby 1725; nærmere ubekendt.

I Markbogen 1683 anføres bl. a. om *Røgelhede* og de dertil hørende 2 Huse *Krogdal* og *Lunden*, at til *Røgelhede* laa 31 Agre i *Heden* og kaldtes *den søndre Mark*. De saaedes i 2 Aar og hvilede derefter i 20 Aar. Vesten *Brønden* laa *de lange Agre*, ialt 25, der saaedes i 4 Aar og hvilede i 7 og derefter saaedes i 2 Aar og hvilede i 16—20 Aar. Vesten *Kirkevejen* laa 60 Agre, der saaedes

¹⁾ Til denne Halvdel laa de 3 Afbyggere: *Lunden* (o: *Røgelhedelund*, Hk. 0-1-1-0, *Krogdal*, Hk. 0-0-2-1, *Stentinget*, in-tet Hk.

²⁾ Han er ikke som af mig i »Personallhist. Tidsskr.« 6. I. 365 formodet identisk med den utro Foged paa Børglum Kloster, idet dennes Slægtsnavn var *Troelstrup*.

i 4 og hvilede i 7 Aar. Ved *Revlingshøj* laa 5 Agre, som saaedes i 2 og hvilede i 12 Aar. Østen for Kirkevejen var 73 Agre, som saaedes i 4 Aar og hvilede i 7 Aar og derefter saaedes i 2 Aar og hvilede i 8. I *Nørremarken* var 56 Agre, der saaedes i 4 Aar og hvilede i 7 Aar og derefter saaedes i 4 Aar og hvilede i 3. Endvidere var her 72 Agre, som saaedes i 2 Aar og hvilede i 10 Aar, derefter atter saaedes i 2 Aar og hvilede i 20. De brugtes af Chr. Worm i Korslund og var ham bevilget i hans Livstid, men efter hans Død skulde de tilbage til Røgelhede som forhen. De var ca. 1670 opbrudt af Heden og var ikke delt til de Mænd, som boede i Røgelhede. Endelig laa neden for *Brunbjerg* 17 Agre, der saaedes i 2 og hvilede i 20 Aar; de havde i mange Aar været brugt til Kærsgaard, der jo ogsaa hørte til Røgelhedegodset, og Fæsterne dér havde villet tilegne sig dem, men nu var de atter efter gamle Breve og Dokumenter lagt til Røgelhede.

Af de to Huse, der hørte til Røgelhede, brugtes *Krogdal* af Peder Sørensen, som havde 2 Agre, og *Lunden* af Niels Pallisen, som havde 7 Agre.

De 4 Brugere, der da boede i Røgelhede, havde alle nogen Kaaljord, og de havde Tørveskær af Knobtørv til deres Fornødenhed saavel som Lyngslet og en ringe Del Splittørv.

Norden for Gaarden var en lille *Lund*, som var forhugget og mest bestod af Smaakrat, som hverken kunde give Bygnings- eller Hjultømmer, som maatte købes paa andre Steder. Til Maling brugte de Klokkerholm Mølle. Endelig var der i Røgelhede Mark en Del Lyngagre og nogle Agre, der var opgravet til Foldjord¹⁾, hvilke laa sønden for Gaarden, og som »forme-

¹⁾ Græstørv til at lægge i Folde og Møddinger for at blive til Gødning.

delst deres Udygtighedes Skyld« ikke blev opmaalt ved Matrikuleringen, men af Boniteringsmændene takseret til Græsning. Nogle faa Agre sønden for Gaarden havde ikke været pløjet i nulevende Folks Mindetid, og de befandtes ogsaa »udygtige« til Pløjning. Gaardens *Engbund* var »med Tuer og Busker overgroet« og takseredes kun til 35 Læs Hø, og Gaardens *Uddrift* takseredes til 24 Høveders Græsning. Et Stykke Eng til godt 5 Læs Hø brugtes af Chr. Worm i Korslund, men skulde efter hans Død komme tilbage til Røgelhede. Som foran omtalt brugte Chr. Worm ogsaa 72 Agre af Røgelhede Nørremark under Korslund tilligemed »Krogen« vesten for »Grevervad«. Efter hans Død 1693 kom denne Jord tilbage til Røgelhede, men *Frederik Kjær* til Børglum Kloster, hvis Søsterdatter Maren Mikkelsdatter, gift med Lars Andersen, 1730 havde arvet Korslund efter hans Broder Anders Christensen Kjær paa Dronninglund¹⁾, krævede 1735 paa Søsterens Vegne Jorden henlagt under Korslund, dog uden Held²⁾.

Som man ser, var Røgelhede en »skarp« Gaard, og medens dens Hk. 1662 ansattes til 27 Tdr., stod Gaarden før Matrikuleringen 1688 kun for Gl. Hk. 12—0—1—1, men fik dog nu et samlet Hk. af 21—5—2—0. Ved denne Matrikulering foretoges en Deling af Gaarden i 3 Dele, saaledes at *Chr. Worms* Halvdel, *Vestergaard*, der brugtes af *Peder Jensen Mørks Enke*, fik Nr. 1 med Hk. 11—0—3—1. Til den laa $26\frac{5}{8}$ Td. Land »skarp Jord«, $53\frac{1}{4}$ Td. Land »ond Jord« og $26\frac{5}{8}$ Td. Land »allerværst Jord«; dens Høavl var 18 Læs, og den havde 20 Høveders Græsning³⁾.

Den anden Halvdel af Røgelhede, *Østergaard*, der

1) Aalborghus m. fl. A. Skiftepr., Bl. 335.

2) Børglum-Jerslev H. Tgb. 1. Sept. 1735.

3) Modelbogen og Matriklen 1688.

tilhørte *Gert Christensen Tornby*, som boede her (indtil 1685) sammen med *Lars Andersen*, deltes 1688 i to, Matr.-Nr. 2 og 3, af hvilke Nr. 2 (Østergaard) efter Gert Christensen brugtes af *Thomas Sørensen Kjærulf* og fik Hk. 6—1—2—1. Den havde 14³/₄ Td. Land »skarp Jord«, 29¹/₂ Td. Land »ond Jord« og 14³/₄ Td. Land »allerværst Jord«; dens Høavl var 12 Læs, og den havde 10 Høveders Græsning.

Røgelhede Nr. 3 (Mellergaard), der indtil ca. 1687 havde været brugt af *Lauris Nielsen Kjærulf* (se Side 283), fik Hk. 4—2—1—1 og brugtes nu af *Lars Andersen*¹⁾ og *Jesper Markvorsen*. Den havde ca. 9⁵/₈ Tdr. Land skarp Jord, 19³/₄ Tdr. Land ond Jord og ca. 9⁵/₈ Tdr. Land allerværst Jord; Høavlen var 12 Læs, og der var 8 Høveders Græsning.

Paa Røgelhede Mark var ved Aar 1700 en *Helligkilde*, indviet til *Sct. Nicolaus*; den var da næsten tilstoppet, men blev oprenset²⁾. »Kildedal« har antagelig Navn efter den.

Vestergaard.

Gaard Nr. 1 i Matriklen 1688 tilhørte som foran nævnt *Christian Worm* i Korslund og brugtes af *Jens Pedersen Mørk*, der endnu levede 1736, ugift, og 1720 boede sammen med sin ugifte Søster *Karen*, og med dem forsvandt den gamle Mørkslægt fra Røgelhede.

Efter Worms Død 1693 kom den med hans Enke *Karen Galskyt* o. 1695 til hendes anden Mand *Peder Terkildsen Østrup*, Birkefoged ved Dronninglund, Børghlum Kloster og Hals Birker, der ligeledes boede i

¹⁾ Hans Søn *Peder Laursen* var døbt Hellevad 1696 (Tgb. 20. Aug. 1716).

²⁾ Ny kgl. Saml. 4° 743 c, der er Afskrift af Peder Dyrskjøts Optegnelser.

Korslund, og som antagelig var Søn af Inspektør over Dronningens Godser paa Stevns Terkild Pedersen Østrup¹⁾.

Peder Østrup var ikke alene Spekulant i Jordegods, men ogsaa en Svindler, og da hans Økonomi snart blev daarlig, pantsatte han i Aarene 1698—1710 sine Ejendomme til en Mængde forskellige Mennesker, saaledes Forpagter Jens Clausen paa Langholt, Købmand Søren Nielsen i Sæby, Præsten Peder Holst i Vraa, Fru Kirsten Beck til Vraa, Amtmand Arnold Chr. Dyssel til Sejlstrup og flere²⁾, og da det 1710 brød helt sammen for ham, viste det sig, at han havde givet flere Sikkerhed i det samme Pant. Der blev saa rejst Tiltale mod ham for Bedrageri, og 1715 blev han dømt æreløs, men han var imidlertid 1711 forsvundet fra Egnen, og hans efterladte Hustru og deres fælles Datter *Christiane Katrine Østrup*, f. 1695, flyttede fra Korslund til Kærsgaard i Hellevad, som ejedes af Karen Galskyts Søn, Peder Worm i Aalborg, og her i et Hus paa Gaardens Grund døde Karen Galskyt 1727³⁾ plejet af Datteren Kirsten. Hendes Datter med Østrup, *Christiane Katrine*, f. 1695, blev gift med *Hans Jakobsen Hemmer* i Aalborg og boede 1759 som Enke i Kbh.

Det vides ikke, hvor Peder Østrup opholdt sig i de følgende mange Aar; men efter at have antaget Navnet *Peder Thorkil Lerke* lykkedes det ham 1726 at blive Degn i Tødsø og Erslev paa Mors, og han levede endnu 1744, da han fik 8 Rdl. i Pension⁴⁾.

Ved Peder Østrups Rømning tilfaldt $\frac{1}{2}$ *Vestergaard* Kreditoren Amtmand *Arnold Chr. Dyssel* paa Sejl-

1) P. M. Rørsig i »Vendsysselske Aarbøger« 1925, S. 192 f.

2) Se bl. a. Børglum-Jerslev H. Tgb. 4. Aug. og 30. Okt. 1707, 16. Maj 1709, 15. Maj 1710.

3) Aalborghus m. fl. A. Skiftebreve Nr. 45 b.

4) Tisted Amts Aarbog 1927.

strup, d. 1714, hvis Arvinger vist ca. 1720 solgte den til *Christen Poulsen*, som i Mandtal til Ekstraskat 1744 betegnes som værende af Formue.

Den anden $\frac{1}{2}$ *Vestergaard* kom til Præsten *Henrik Klein* i Jerslev, der 1710 købte Ormholt i Torslev Sogn, og under denne Gaard laa Halvdelen af Røgelhede Vestergaard 1710¹⁾. Den brugtes da af *Knud Christensen Worm*, f. o. 1660, der døde her 16. Juli 1724, og som var gift med *Anne Pedersdatter Mørk*, døbt Hellevad 6. Okt. 1672, død Røgelhede 1. April 1727²⁾, (se foran Side 287).

Knud Worm maa have købt denne Gaardspart af *Henrik Klein*, thi han var Selvejer ved sin Død.

Knud Worm og *Anne Pedersdatter Mørk* havde 6 Børn, se 1—6.

1. *Birgitte Marie Worm*, f. o. 1693, gift o. 1727 med *Christen Christensen* i Sindholt i Ajstrup Sogn. Hun var Enke 1748.
2. *Godske Christian Worm*, f. 7. Sept. 1695, begr. Hjørring i St. Katrine Kirke 1. April 1776, blev Byfoged i Hjørring og Herredsfoged i Vennebjerg og Horns Herreder. 8 Børn³⁾.
3. *Maren Worm*, f. o. 1697, var 1727 ugift, men senere gift m. *Frederik Pedersen* i Ulvtved i Ajstrup Sogn.
4. *Peder Worm*, f. 1700, begr. Ø. Brønderslev 11. Okt. 1748, 48 Aar 1 Maaned gl. Boede i Skarvad i fattige Omstændigheder og var gift med *Maren Mortensdatter*, som overlevede ham. Ingen Børn.

¹⁾ Mandtal til Ekstraskat og til Familie- og Folkeskat.

²⁾ Aalborghus m. fl. A. Skifteprotokol 1724, Bl. 307, og Skiftobreve Nr. 41 a.

³⁾ Var 1744 Ridefoged til Børglum Kloster og ejede en Gaard i Vrensted, hvor hans Familie boede. 7 Børn nævnes i Personalh. Tidsskr. 6. I. 267 f., det 8. var *Godske Worm*, f. 1727, d. 1770, ugift, Fuldmægtig hos Faderen i Hjørring.

5. *Margrete Worm*, f. o. 1707, begr. Jetsmark 7. April 1745, 38 Aar gl., gift Jetsmark 13. April 1741 med *Niels Sørensen* i Toftegaard.
6. *Jakob Worm*, f. o. 1710, boede 1748 paa Kraghede, vist i Ø. Brønderslev S.

Da Knud Worms Enke var død 1727, skulde denne Part af Røgelhede have været solgt ved Auktion, men Arvingerne fik af Skifteforvalteren (Amtmanden) Lov til at sælge den underhaanden, da de mente, at Auktion vilde være til Skade for dem, og 21. Marts 1740¹⁾ skødde Peder og Jakob Worm samt Søster Margrete Worm $\frac{1}{4}$ af Røgelhede = $\frac{1}{2}$ af Vestergaard, som deres Forældre forhen ejede og beboede og med Hk. 5—2—1—2, til Pastor *Peder Kjeldsen Paludan* i Hellevad, som vist kort efter solgte Gaarden til Ejeren af den anden Halvdel *Christen Poulsen*. Christen Poulsen blev 1738 gift med *Margrete Laursdatter*, Datter af Laurs Andersen og Maren Mikkelsdatter i Korslund. Christen Poulsen, der døde 1. Nov. 1789²⁾, og Margrete Laursdatter, som døde 1785, 67 Aar, havde foruden en Søn *Laurs*, der døde som spæd 1742, 5 Børn, nemlig:

1. *Laurs Christensen*, f. 1742, d. 1825, se senere.
2. *Poul Christensen*, f. 1746. Ejede 1789 Pilgaard's Mølle i Hellum.
3. *Maren Christensdatter*, f. 1750, død 1782, trol. 5. Dec. 1777 med *Anders Jensen Kjærulf* i Klokkerholms Mølle, med hvem hun havde 2 Døtre, *Anne Margrete* og *Maren*.
4. *Kirsten Christensdatter*, f. 1753, gift I. med *Poul Bertelsen* i Ørumtved, II. med *Mikkel Nielsen* i Ørumtved.

¹⁾ Børglum-Jerslev H. Tgb.

²⁾ Aalborghus m. fl. A. Skifter Nr. 1004.

5. *Anne Christensdatter*, f. 1762, var 1789 hjemme, ugift.

Medens Christen Poulsen ejede Vestergaard, var en Del af den bortforpagtet til *Carl Frederik Hagstrøm*, d. 1781, senere (1765) Ejer af Clausholm i Hellevad S., Kammerraad, der 1760 havde ægtet *Anna Steenfeldt* af Clausholm, d. 1780, og hos Hagstrøm opholdt sig 1760 *Thomas Tødslefs* Hustru *Rise Steenfeldt* fra Aalborg, hvis Barn Peder Christian blev døbt her 20. Januar.

Efter Christen Poulsen fik hans Søn *Laurs Christensen* Vestergaard mod at betale sine Medarvinger 220 Rdl. i H. t. Faderens Testamente af 1783. Han var, som anført Side 297, født 1742 og døde 1825. Var Sognefoged. Han var gift med *Sofie Christiane Andersdatter*, D. af Anders Jensen og Else Marie Brøndlund fra Agdrup i Sulsted S.

De havde en Del Børn, saaledes:

1. *Christen Laursen*, f. 1787, d. 1863 i Klokkerholm.
2. *Anders Laursen*, f. 1789, d. i Møllergaard, Røgelhede, 1863. Gift med *Maren Christensdatter*, f. Hellevad o. 1792. Var Sognefoged og ejede 1844 Vestergaard, der da var delt i Nyt Matr. Nr. 3 og 4, af hvilke Hovedparcellen Nr. 3 kaldtes *Røgelhedegaard* og beboedes af ham. De havde 5 Sønner og 3 Døtre.
3. *Jens Laursen*, f. 1791, boede i Røgelhede 1861, ses ikke død der, gift I. *Marie Pedersdatter*, II. med *Johanne Marie Andersdatter*, f. Taars o. 1791. De boede 1845 i *Vestergaard*, Matr. Nr. 4, og var Selvejere, men havde tidligere boet i Skæve og Ørum.
4. *Peder Laursen*, f. 1793, d. 1876, Gaardmand i Sulsted, senere i Ørum og paa Klokkerholm Mark, gift

- 1819 med Enken *Karen Kirstine Jensdatter Kusk* af Sulsted.
5. *Poul Laursen*, f. 1795, boede i Røgelhede o. 1820, boede senere i Ørum Sogn.
 6. *Else Margrete Laursdatter*, f. 1798, gift med *Jens Svendsen Aagaard*, Gaardmand i Ørum og fra 1824 i Sulsted.

Østergaard.

Den Halvdel af den oprindelige store Gaard Røgelhede, som *Gert Christensen Tornby* ejede (se Side 290 og 294), blev ved Matrikuleringen 1688 delt i to Dele, *Matriklens Nr. 2 og 3, Østergaard og Møllergaard.*

Nr. 2 brugtes 1687 af *Thomas Sørensen Kjærulf*, f. o. 1660, d. 1720—30, Søn af Søren Nielsen Kjærulf i Hellumlund og Johanne Christensdatter, og han havde vist 1685 efterfulgt *Gert Christensen Tornby* som Bruger. *Thomas Kjærulf* var gift med *Mette Madsdatter*, f. o. 1663, d. 1740.

Efter *Thomas Kjærulf* nævnes 1710¹⁾ og 1723 *Jens Christensen*²⁾ som Fæster her (1 Søn Søren), og 1738 og 1746 nævnes *Anders Thomsen Kjærulf*, der i Mandtal til Ekstraskat 1744 staar som Ejer af 3 Skp. Hk., men var uden Formue. (Han var antagelig Broder til *Søren Thomsen* i Røgelhede 1723, der 1744 var Fadder i Hellevad, og som formentlig er identisk med *Søren Thomsen Kjærulf* i Skanvad i Hallund Sogn 1738).

Anders Thomsen Kjærulf var født o. 1696 og døde i Røgelhede, begr. 13. Jan. 1765, 68 Aar. Han var gift med *Johanne Pedersdatter (Sørensdr?)*, f. o. 1700, d. Røgelhede, begr. 3. Juli 1763, 63 Aar, og de havde

¹⁾ Mandtal til Ekstraskat og Familie- og Folkeskat.

²⁾ Han var vel Fader til Fæster *Christen Jensen* i Røgelhede, der »smeder for sig selv« 1744. (Mandtal til Ekstraskat).

1739 en Datter *Mette* til Daab i Hellevad; hun blev gift med den efterfølgende Fæster *Bertel Christensen*.

Gaarden Nr. 3 *Møllergaard* brugtes 1682 af *Laur Nielsen Kjærulf*, der allerede boede her 1646, men døde henimod 1687 (se Side 283). Hans Hustru *Vibeke Hansdatter* nævnes her ligeledes 1682¹⁾. 1688 nævnes her Brugerne (Fæsterne) *Jesper Markvorsen* og *Lars Andersen*, og 1710 *Jens Jespersen* og *Peder Andersen*, ligeledes 1717.

Gert Christensen Tornby solgte 1693 disse to Gaarde, der udgjorde det halve af den oprindelige Røgelhedegaard, til Forpagter paa Haven *Peder Thomsen Kjærulf*²⁾, som 1694 bortmageskiftede dem samt de 3 Huse Lunden, Krogdal og Stentinget, ialt Hk. 10—5—3—1, mod Hvilshøjgaard og 1 Bol i Hvilshøj i Ø. Brønderslev Sogn til sin Svigermoder *Anne Hegelund Jespersdatter Haugaard* til Ormholt, Enke efter 1) Henrik de Hemmer Mortensen, 2) Søren Pedersen Kjærulf og 3) Niels Mortensen Kjærulf³⁾, og med Ormholt kom Gaardene til hendes Søn *Henrik Kjærulf* og 1717 til hendes Sviigersøn, Præsten *Henrik Klein* i Jerslev⁴⁾, der ved Auktion 1733 solgte Ormholt med Gods til *Henrik Kjeldsen*, død 1755, og ved Skiftet efter ham 1765 kom Røgelhedegaardene til Sønnen *Kjeld Nikolaj Bornemann*, død 1796. Derefter blev Ormholt med Gods 1797 købt af Brødrene *Jørgen Gleerup* til Dybvad og *Severin Gleerup* til Vang, som efterhaanden solgte Fæstegodset.

I Gaarden Nr. 2 (efter Matriklen 1688) *Østergaard*

1) Mandtal til Kopskat.

2) Landst. S. & Pb. XVII. 20. XXIIX. 322.

3) C. Klitgaard. Kjærulfske Studier S. 292 og 294.

4) Jyske Saml. 3. III. 498 ff. og Børglum-Jerslev H. Tgb. 1. Aug. 1720.

boede 1760 *Bertel Christensen* som Fæster, og han døde 1793, 69 Aar. 11. Jan. 1761 blev han gift med *Mette Andersdatter Kjærulf*, f. 1739, d. 1813, Datter af Gaardens tidligere Fæster *Anders Thomsen Kjærulf* (se Side 299).

De havde foruden et Par Børn, der døde unge, følgende 5 Børn:

1. *Christen Bertelsen*, f. 1762, d. 1821, der 1795 nævnes som Selvejer i Vestergaard.
2. *Johanne Bertelsdatter*, f. 1765.
3. *Anders Bertelsen*, f. 1772, d. 1851, boede 1845 i Østergaard tillige med Hustru *Mariane Larsdatter* som Aftægtsfolk.
4. *Clemen Bertelsen*, f. 1776, d. 1849, boede først i Voer Sogn, senere i Røgelhedelund. Hans Søn *Bertel Clemensen*, f. 1816, døde 1870 som Gaardejer i Røgelhede.
5. *Thomas Bertelsen*, f. 1780.

Som foran anført boede *Anders Bertelsen* og Hustru 1845 som Aftægtsfolk i Østergaard, der da ejedes af *Lars Svendsen*, som var gift med *Anders Bertelsens* Broderdatter *Inger Marie Clemensdatter*, f. i Voer o. 1808. *Lars Svendsen*, som var født i Hellevad o. 1804, blev 27. Maj 1879 dræbt af et Lyn, og han var da Fæster af et Hus paa Røgelhede Mark.

I Røgelhede Matr. Nr. 3 (efter Matr. 1688) *Møllergaard*, boede 1717 *Jens Jespersen* og *Peder Andersen*, og 1744 var *Christen Jensen* Fæster her; han var Smed, men smedede kun for sig selv¹⁾. 1777 var Gaarden bortfæstet til *Jens Thomsen*, som endnu boede her 1795. Han blev 1777 gift med *Johanne Nielsdatter*.

¹⁾ Mandtal til Ekstraskatten.

1844 ejedes Gaarden af *Christen Thomsen*, f. i Hørby Sogn 1785 og gift med *Anne Hansdatter*, f. i Understed Sogn 1784.

1794—95 blev Røgelhede, som nu kaldtes By, opmaalt og udskiftet af Landinspektør Westerholdt. Her var da 4 Gaarde og 2 Huse. Af Husene laa det ene 150 Alen nordvest for Krogdal, det tilhørte Laurs Christensen i Vestergaard. *Krogdal*, der laa i Markskellet, hørte under Ormholt.

Ved Matrikuleringen 1844 fik *Østergaard* Matr. Nr. 1, Gl. Hk. 4—1—0— $2\frac{7}{12}$, Nyt Hk. 4—7—0— $\frac{3}{4}$.

Møllergaard fik Matr. Nr. 2, Gl. Hk. 1—7—0— $1\frac{1}{3}$, Nyt Hk. 1—7—2—0, og 3 Huse under Gaardens Matr. Nr. fik ialt Hk. 0—2—2—0.

Vestergaard fik Matr. Nr. 3 (Røgelhedegaard), Gl. Hk. 5—4—1—0, Nyt Hk. 5—1—0— $2\frac{1}{4}$. Den anden *Vestergaard* fik Matr. Nr. 4, Gl. Hk. 2—6—0—0, Nyt Hk. 2—7—2— $\frac{3}{4}$.

Endvidere nævnes i Matriklen 2 *Bjerregaarde* og 2 Huse der; disse Ejendomme, der var Afbyggersteder fra de ældre Gaarde, fik Matr. Nr. 5, 6, 7 og 8, og af disse fik *Bjerregaard* Nr. 5, Ejer *Simon Jensen*, Nyt Hk. 2—4—3— $2\frac{1}{4}$, og *Bjerregaard* Nr. 6, Ejer *Christen Holst* af Korslund, fik Nyt Hk. 3—6—0—0.

Senere er af Parceller fra Matr. 6—8 oprettet *Kirkegaard*, og af Røgelhedes tidligere Tilliggende hører ca. 58 ha (105 Tdr. Land) nu under Korslund.

I Røgelhede er i nyere Tid et *Teglværk* og *Jernbanestation* paa Vodskov—Ø. Vraa Jernbanen.

Det gamle Røgelhede Bondegods er altsaa nu udstykket i mange Ejendomme, men selve Egnen med Allerup Bakker har bevaret et vist middelalderligt Præg til vore Dage.